

Szkoła Podstawowa nr 1
im. Komisji Edukacji Narodowej
w Siedlcach

WEWNĄTRZSZKOLNE OCENIANIE
PRZYRODA

Systematyczne sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów jest integralną częścią procesu nauczania i warunkiem efektywności kształcenia. Ocenianie jest ważnym elementem procesu edukacyjnego. Ocena jest potrzebna uczniom oraz ich opiekunom – rodzicom i nauczycielom. Dla każdego ma jednak inne znaczenie.

Celem sprawdzania i oceniania jest m.in.:

dla ucznia:

- poinformowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie,
- pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju, motywowanie ucznia do dalszej pracy,

dla nauczyciela:

- ocena jakości jego pracy na podstawie wyników osiąganych przez jego uczniów, skuteczność wybranych metod uczenia się,
- doskonalenie organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej,
- ocena poziomu uzyskanych osiągnięć ucznia w stosunku do wymagań programowych zawartych w podstawie programowej,

dla rodziców, dyrektora szkoły i nadzoru pedagogicznego ocena:

- efektywności procesu nauczania i uczenia się,
- wkładu uczniów w pracę nad własnym rozwojem, postępu edukacyjnego uczniów.

Należy pamiętać, że dla ucznia ocena powinna spełniać przede wszystkim funkcję motywującą i aktywizującą go do zdobywania wiedzy oraz kształtowania umiejętności. Powinna ona również dostarczać dziecku informacji o jego osiągnięciach, brakach i niedostatkach w wiedzy oraz dawać informację zwrotną, jak pracować, aby osiągać sukcesy.

Dla nauczycieli i rodziców ocena to wynik pracy uczniów – efekt procesu nauczania. Ocena ma nie tylko funkcje dydaktyczne, lecz spełnia również ogromną rolę wychowawczą. W procesie nauczania-uczenia się uczeń podejmuje różne działania i przejawia aktywność w wielu obszarach, które powinny podlegać sprawdzaniu i ocenianiu .

Nauczyciel jest zobowiązany do udzielania uczniom informacji zwrotnej w formie ustnej lub pisemnej, ściśle związanej z kryteriami oceniania określonymi przed wykonaniem zadania, podkreślając mocne i słabe strony pracy ucznia, ze wskazaniem co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć.

Do obszarów aktywności ucznia, podlegających sprawdzaniu i ocenianiu, zalicza się:

- rodzaj wykonywanej pracy – prace pisemne, wypowiedzi ustne, prace praktyczne,
- organizację pracy ucznia – praca w zespole, praca indywidualna w klasie i w domu,
- rodzaj wykonywanych zadań: zadania praktyczne, ćwiczeniowe lub problemowe.

W czasie realizacji niniejszego programu oceniane będą różne formy aktywności ucznia, które zapisane są w podstawie programowej: obserwowanie, mierzenie, prowadzenie doświadczeń,

dokumentowanie, prezentowanie, a także poszukiwanie odpowiedzi. Przedmiotem sprawdzania będą wiadomości ucznia, jego umiejętności przedmiotowe i ponadprzedmiotowe, zaangażowanie w proces uczenia się, pilność, systematyczność i rzetelność w pracy, a także postawa i wartości, które kształtowane będą w czasie realizacji zadań edukacyjnych z przyrody.

Uczeń może być oceniany za:

- odpowiedź ustną – w ograniczonym zakresie ze względu na to, że jest to forma bardzo stresująca dla ucznia, szczególnie w klasie czwartej i może zniechęcać do poznawania przyrody,
- pisemną pracę klasową – planowane jest przeprowadzenie pracy klasowej po zakończeniu każdego działu,
- kartkówki,
- pracę domową,
- pracę na lekcji,
- pracę w grupie,
- referaty,
- prace konkursowe,
- inne,
- umiejętności praktyczne – sprawdzane przede wszystkim podczas wykonywania doświadczeń, na zajęciach terenowych.

Pisemna praca klasowa, przeprowadzana po zakończeniu każdego działu programowego, poprzedzona będzie lekcją powtórzeniową.

Ocena z odpowiedzi ustnej:

Wiadomości sprawdzane podczas odpowiedzi ustnych obejmują materiał z trzech ostatnich lekcji, krótkie odpowiedzi ustne lub wyróżniającą się aktywnością podczas lekcji nauczyciel oznacza znakiem „+” (pięć plusów oznacza ocenę bardzo dobrą), prawo do ulg zostaje zawieszane w styczniu i czerwcu, szczęśliwy numer zwalnia tylko z odpowiedzi ustnej (nie zwalnia z odpowiedzi na lekcji powtórzeniowej). **Do odpowiedzi przygotowujemy się z podręcznika i zeszytu przedmiotowego.** Wiadomości sprawdzane podczas odpowiedzi ustnych obejmują materiał z co najwyżej trzech ostatnich lekcji, ewentualnie zagadnienia z nim związane.

Ocena z odpowiedzi pisemnej:

praca klasowa – minimum raz w semestrze
kartkówka – minimum raz w semestrze.

Sprawdzian z ostatniej lekcji i kartkówka, trwające nie dłużej niż 15 minut, mogą odbywać się bez zapowiedzi. Sprawdzian trwający dłużej niż 15 minut musi być zapowiedziany.

Skala procentowo - punktowa oceniania prac pisemnych (sprawdzianów, prac klasowych, kartkówek):

Ocena słowna	Ocena cyfrowa	Procent punktów
niedostateczny	1	27 % i poniżej
niedostateczny plus	1+	28-30 %
dopuszczający minus	2-	31-37 %
dopuszczający	2	38-43 %
dopuszczający plus	2+	44-50 %
dostateczny minus	3-	51-58 %
dostateczny	3	59-67 %
dostateczny plus	3+	68-75 %
dobry minus	4-	76-80 %
dobry	4	81-85 %
dobry plus	4+	86-90 %
bardzo dobry minus	5-	91-93 %
bardzo dobry	5	94-95 %
bardzo dobry plus	5+	96-97 %
celujący minus	6-	98-99 %
celujący	6	100%

Prace pisemne są obowiązkowe. Jeżeli uczeń nie był obecny na sprawdzianie, zobowiązany jest do napisania go w ciągu 7 dni od powrotu do szkoły. Uczeń, którego nieobecność nie jest usprawiedliwiona na pracy pisemnej, zobowiązany jest do zaliczenia sprawdzianu na

kolejnych zajęciach lekcyjnych. W przypadku odmowy, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.

Uczeń może poprawiać każdą ocenę ze sprawdzianu lub pracy klasowej z wyłączeniem oceny bardzo dobrej, a inne oceny otrzymane w danym semestrze w zależności od liczby godzin danego przedmiotu w tygodniu w terminie nie dłuższym niż 7 dni od rozdania prac.

Przy 2 godzinach chemii w tygodniu uczeń może wybrać 2 dowolne oceny i poprawiać je w trakcie trwania semestru po ustaleniu z nauczycielem terminu, formy poprawy i rodzaju oceny.

Każdą ocenę z poprawy wpisuje się do dziennika elektronicznego (funkcja POPRAW, ocena pierwotna i ocena uzyskana w wyniku poprawy znajdują się w nawiasie kwadratowym).

Pisemne prace niesamodzielne będą oceniane oceną niedostateczną, w przypadku dwóch (lub więcej) identycznych prac pisemnych oceną niedostateczną otrzymują obie osoby (lub więcej osób). Niesamodzielna praca, ściąganie podczas prac klasowych równoznaczne jest z otrzymaniem oceny niedostatecznej.

Nauczyciel zapowiada prace klasowe co najmniej z tygodniowym wyprzedzeniem, omawiając zakres i kryteria wymagań.

Nauczyciel jest zobowiązany ocenić i udostępnić uczniom do wglądu prace klasowe i pisemne. Sprawdzone i ocenione prace klasowe nauczyciel przechowuje do końca roku szkolnego. Pozostają one do wglądu uczniów i rodziców u nauczyciela. Sprawdzian zaliczeniowy na koniec semestru nie jest przewidywany. Kartkówka trwająca nie dłużej niż 15 min, nie jest zapowiadana i obejmuje materiał z trzech ostatnich lekcji. **Do odpowiedzi w formie pisemnej przygotowujemy się z podręcznika i zeszytu przedmiotowego. Inne źródła materiału nie będą uwzględniane.**

Ocena z zeszytu ćwiczeń uwzględnia:

- ilość i jakość prac domowych,
- estetykę,
- systematyczność.

Uczeń w przypadku nieobecności w szkole powinien zeszyt ćwiczeń uzupełnić w ciągu tygodnia od dnia powrotu do szkoły. Jeżeli zeszyt nie zostanie uzupełniony uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Zeszyt, podręcznik i zeszyt ćwiczeń uczeń powinien posiadać na każdej lekcji. Brak z któregośkolwiek wymienionych powinno być zgłoszone nauczycielowi. Uczeń otrzymuje „-„, , pięć minusów oznacza ocenę niedostateczną.

Ocena z zeszytu przedmiotowego uwzględnia:

- estetykę prowadzenia zeszytu,
- systematyczność odrabianych prac domowych,
- dbałość i ład o zeszyt.

Uczeń prowadzi zeszyt przedmiotowy. Zeszyt co najmniej raz w semestrze będzie sprawdzany na ocenę. Brak posiadanego zeszytu należy zgłosić nauczycielowi na początku

lekcji. W przypadku niezgłoszenia braku zeszytu, uczeń otrzymuje „-”, za nieprzygotowanie do lekcji.

Dwa razy w ciągu semestru, uczeń może zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (przez co rozumie się nieprzyswojenie materiału z ubiegłych lekcji) bez podawania przyczyny, z wyjątkiem zapowiadanych wcześniej prac pisemnych. Nieprzygotowanie powinno być zgłoszone na początku lekcji. Za nieodrobienie pracy domowej uczeń otrzymuje minus. Po otrzymaniu czterech „-”, kolejny jest równoznaczny z otrzymaniem oceny niedostatecznej.

Praca dodatkowa:

Uczeń może wykonać pracę zadaną dodatkowo przez nauczyciela i otrzyma za nią ocenę celującą, jeśli praca wykonana jest bezbłędnie i wykracza poza treści programowe lub ocenę odpowiednio niższą zgodną z wymaganiami programowymi. Uczeń może wykonać pracę dodatkową na wybrany przez siebie temat, który zostanie zaakceptowany przez nauczyciela.

Uczeń, który ma problemy z opanowaniem materiału może zwrócić się do nauczyciela w celu ustalenia formy wyrównania braków lub pokonania trudności. W przypadku dłuższej nieobecności usprawiedliwionej przez rodziców, terminy sprawdzenia wiadomości są uzgadniane indywidualnie z nauczycielem. Uczeń otrzymuje określony limit czasu na uzupełnienie braków. Uczeń nie może zostać zwolniony z opanowania kluczowych partii materiału.

Informowanie uczniów i rodziców o wymaganiach i postępach w procesie nauczania:

Szczegółowe wymagania w zakresie wiadomości i umiejętności przekazywane są na bieżąco podczas lekcji. Oceny zdobywane przez uczniów są zapisywane na bieżąco w elektronicznym dzienniku lekcyjnym oraz mogą być wpisane do zeszytu przedmiotowego na prośbę rodziców.

Na miesiąc przed klasyfikacyjnym posiedzeniem rady pedagogicznej nauczyciel jest zobowiązany wpisać w dzienniku elektronicznym grożące oceny niedostateczne. Wychowawca klasy informuje o tym rodziców według zasad zapisanych w Statucie Szkoły. Na tydzień przed klasyfikacyjnym posiedzeniem rady pedagogicznej nauczyciel jest zobowiązany do poinformowania uczniów i ich rodziców (prawnych opiekunów) o propozycjach ocen śródrocznych i rocznych poprzez wpisanie ich do dziennika elektronicznego.

Nauczyciel ma obowiązek indywidualizować pracę na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych, zarówno z uczniem posiadającym opinię bądź orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej, jak również z uczniem nieposiadającym opinii bądź orzeczenia, ale objętym pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole.

Formy i metody dostosowania wymagań dla uczniów ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się i z obniżonymi możliwościami edukacyjnymi.

1. Uczniowie z dysleksją rozwojową:

- indywidualizowanie kryteriów prac pisemnych,
- stosowanie prostych, jasnych instrukcji, kilkakrotnie powtarzamy polecenia,
- zmniejszenie liczby zadań,
- wzmacnianie pozytywnych zachowań, ocenianie nawet najmniejszych osiągnięć,
- wydłużenie limitu czasowego podczas prac samodzielnych,
- dawanie możliwości ustnego zaliczania sprawdzianów i kartkówek.

2. Uczniowie z dysgrafią i dysortografią:

- indywidualizowanie kryteriów oceny prac pisemnych pod względem ortograficznym, uwzględnianie głównie wartości merytorycznych prac
- dawanie możliwości ustnego zaliczania sprawdzianów i kartkówek.
- uwzględnianie głównie wartości merytorycznych prac pisemnych,
- indywidualizowanie kryteriów oceny,
- wydłużanie limitów czasowych przewidzianych na opracowanie wypowiedzi pisemnych,
- mobilizowanie do kontynuowania pracy samokształceniowej nad utrwaleniem reguł ortograficznych,
- umożliwienie pisanie literami drukowanymi lub na komputerze

3. Uczniowie z deficytem funkcji percepcyjno-motorycznych:

- więcej czasu na przyswojenie nowych wiadomości,
- stosowanie pytań naprowadzających podczas odpowiedzi ustnych,
- wydłużanie limitu czasowego podczas samodzielnych prac,
- zmniejszenie liczby zadań,
- wykorzystywanie obrazów, modeli, tablic, diagramów,
- ocenianie i zauważanie nawet najmniejszych osiągnięć ucznia.

4. Uczniowie, u których stwierdzono wolniejsze tempo pracy:

- stosowanie krótszych zadań i zmniejszanie ich ilości,
- wydłużamy limitu czasowego podczas prac samodzielnych,
- stosowanie zadań do wypełniania,
- wykorzystywanie tabel, planszy, modeli,
- stosowanie pomocniczych pytań.

5. Uczniowie z deficytem funkcji wzrokowo – słuchowej:

- umożliwienie uczniom siedzenia w pierwszej ławce,
- wykorzystywanie obrazów, tabel, modeli,
- kilkakrotne powtarzanie jasnych i prostych instrukcji.

6. Uczniowie z wadą wymowy:

umożliwienie uczniom odpowiedzi ustnej po zakończeniu lekcji,

- ograniczenie głośnego czytania ucznia na lekcji,
- wzmacnianie pozytywnych zachowań,
- ocenianie drobnych postępów w nauce.

7. Uczniowie z obniżoną pamięcią trwałą:

- unikanie „wyrywania” ucznia do odpowiedzi,
- informowanie ucznia o terminie odpowiedzi ustnych i zakresie obowiązującego materiału,
- pomaganie w redagowaniu planu pracy związanego z danym obszarem tematycznym,
- stosowanie pytań dodatkowych podczas odpowiedzi ustnych,
- dawanie więcej czasu na przyswojenie nowych wiadomości,
- ograniczanie zakres materiału do jednorazowego opanowania,
- wykorzystywanie obrazów, tabel, planszy,
- wzmacnianie pozytywnych zachowań, zauważanie najmniejszych postępów w nauce.

8. Uczniowie z autyzmem:

- zminimalizowanie lub całkowite wyeliminowanie elementów rozprasających;
- umożliwienie uczniom siedzenia w pierwszej ławce;
- zachowanie schematu pracy i stałość działań edukacyjnych (np. zajmowanie tej samej ławki podczas zajęć);
- opracowanie planu codziennych zajęć i każdorazowe zapoznanie z nim ucznia;
- wcześniejsze informowanie o zmianach np. w rozkładzie zajęć lekcyjnych; uprzedzanie o zastępstwach, wyjściach, wizytach nowych osób, w jaki sposób trzeba zachować się w nowej sytuacji;
- kierowanie poleceń indywidualnie do dziecka.
- zwracanie się do niego po imieniu,
- właściwe używanie zaimków Ja i Ty;
- w razie potrzeby wydłużenie czasu pracy;
- dzielenie trudniejszych lub dłuższych zadań na kilka części.

9. Uczniowie z zespołem Aspergera:

- zachowanie schematu pracy i stałość działań edukacyjnych (np. zajmowanie tej samej ławki podczas zajęć);
- trzymanie się tego, co jest przewidziane do realizacji,
- w sytuacji zmiany w planach konieczne jest uspokojenie i pełne rzetelne uprzedzenie ucznia o planowanych zmianach,
- zmiany powinny być wprowadzane uważnie i planowo, ale nie powinno się ich eliminować;
- eliminowanie bodźców rozprasających (wzrokowych, słuchowych);

- kierowanie poleceń indywidualnie do ucznia, zwracanie się do niego po imieniu;
- robienie przerw między wypowiedzianymi zdaniami, tak by dać uczniowi możliwość przetworzenia;
- powtarzanie polecenia, sprawdzanie stopnia zrozumienia poleceń;
- zachęcanie ucznia, by w razie potrzeby poprosiło o powtórzenie, uproszczenie czy zapisanie polecenia;
- nie przekazywanie zbyt wielu informacji, a w przypadku poleceń, wystarczy jedno, co da pewność jego wykonania przez ucznia;

10. Uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim:

- wyznaczanie i osiąganie indywidualnych celów zgodnych z możliwościami ucznia;
- bazowanie na mocnych stronach i zainteresowaniach ucznia;
- dostosowanie ilości materiału przeznaczonego do opanowania do możliwości dziecka (dzielenie materiału do nauki na mniejsze części, zadawanie mniejszej ilości słówek do zapamiętania);
- zmniejszanie ilości zadań do samodzielnego wykonania, także zakresu prac domowych;
- zredukowanie do niezbędnego minimum tematyki o wysokim stopniu abstrakcji;
- nauczanie oparte na konkretach, ciągle odwoływanie się do doświadczenia dziecka.

11. Uczniowie przewlekle chorzy:

- indywidualizowanie procesu kształcenia, uwzględnienie specyficznych potrzeb i uwarunkowań pracy (np. tempa pracy) dzieci chorych;
- respektowanie wydolności wysiłkowej ucznia,
- stała kontrola pracy – możliwość jej wykonania w czasie „realnym”;
- podzielenie pracy na mniejsze/krótsze etapy;
- przygotowanie specjalnych instrukcji do poszczególnych zadań, kart pracy oraz zadbanie o czytelność i zrozumiałość instrukcji.

12. Uczniowie zdolni:

- indywidualizowanie form pracy na lekcji, zadań domowych, kryteriów oceniania;
- umożliwienie poszerzania wiedzy o treści wykraczające poza podstawę programową;
- umożliwienie korzystania z różnych form rozwoju zainteresowań;
- przygotowanie do konfrontacji posiadanej wiedzy z wymaganiami konkursowymi;
- różnicowanie obszerności i terminowości prac; □ zwiększenie wymagań edukacyjnych;
- przydzielanie trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej;

- stwarzanie sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności, lub prac dodatkowych;
- różnicowanie stopnia trudności prac klasowych i domowych;
- przydzielanie specjalnych ról np. asystenta, lidera;
- organizacja konkursów szkolnych;
- przygotowanie projektu, czyli dłuższej formy umożliwiającej przeprowadzenie analizy ciekawego zadania.

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: I.1, I.2, I.3, I.4, I.5, I.6, II.1, II.2, VI.1, VI.2				
wymienia składniki przyrody nieożywionej i ożywionej (A); podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A); wymienia zmysły człowieka (A); wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); wyjaśnia, czym jest obserwacja, a czym doświadczenie (B); podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); odszukuje na planie lub mapie wskazany obiekt (D)	opisuje rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); przyporządkowuje przyrząd do obserwowanego obiektu (C); wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B); wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu rysuje różę głównych i pośrednich kierunków geograficznych (B); rozpoznaje obiekty w terenie przedstawione na planie i opisuje je za pomocą znaków kartograficznych (C); określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); oblicza wymiary biurka w skali 1 : 10 (C);	wymienia cechy ożywionych składników przyrody (A); wyjaśnia znaczenie obserwacji w poznawaniu przyrody (B); opisuje etapy doświadczenia (A); podpisuje na schemacie poszczególne części mikroskopu (C); opisuje sposób wyznaczania kierunku geograficznego za pomocą gnomonu (C); opisuje budowę kompasu (A); wyjaśnia zasadę tworzenia nazw kierunków pośrednich (B); oblicza rzeczywiste wymiary przedmiotu przedstawionego w różnych skalach (D); wyjaśnia, na czym polega orientowanie mapy (B)	planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); określa przeznaczenie poszczególnych części mikroskopu (C); opisuje sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B); porównuje sposoby wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (C)	wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego składnika przyrody może wpłynąć na pozostałe wybrane składniki(B); planuje i prowadzi doświadczenie (D); wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów (D); wymienia nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji (odległych obiektów, głębin) (B); opisuje sposób wyznaczania kierunku północnego za pomocą Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: II.9, II.10, II.11, III.1, III.2, III.3, III.4, III.5, III.6, V.3				
wymienia stany skupienia, w których występują	podaje przykłady ciał stałych, cieczy i gazów	wyjaśnia, popierając przykładami, na czym	klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B);	opisuje obieg wody w przyrodzie (B); wyjaśnia

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
substancje (A); podaje przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych w swoim otoczeniu (C); podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (B); odczytuje wskazania termometru (C); podaje nazwy przemian stanów skupienia wody (B); wymienia składniki pogody (A); rozpoznaje rodzaje opadów (C); wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, górowanie, zachód Słońca (B); wymienia daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); podaje przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach	(C); wyjaśnia zasadę działania termometru cieczowego (B); zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną (C); opisuje, w jakich warunkach zachodzą topnienie, krzepnięcie parowanie i skraplanie (A); wyjaśnia pojęcia: <i>pogoda</i> , <i>upał</i> , <i>przymrozek</i> , <i>mróz</i> (B); podaje nazwy osadów atmosferycznych (B); opisuje pozorną wędrówkę Słońca nad widnokretem, uwzględniając zmiany długości cienia (B); wyjaśnia pojęcia: <i>równonoc jesienna</i> , <i>równonoc wiosenna</i> , <i>przesilenie letnie</i> , <i>przesilenie</i> <i>zimowe</i> (B); opisuje cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)	polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); opisuje sposób powstawania chmur (B); wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B); wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B); określa aktualne zachmurzenie (C); i przyporządkowuje trzech przyrządy do rodzajów obserwacji meteorologicznych (C); opisuje zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia w zależności od wysokości Słońca nad widnokretem (B); opisuje zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokretem w poszczególnych porach roku (B)	porównuje właściwości fizyczne ciał stałych, cieczy i gazów (C); podpisuje na mapie kierunek wiatru (C); wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D); opisuje zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); porównuje wysokość Słońca nad widnokretem w południe oraz długość cienia w poszczególnych porach roku (C)	różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D); wymienia fenologiczne pory roku, czyli te, które wyróżnia się na podstawie fazy rozwoju roślinności (A)

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
roku (C)				
Dział 3. Poznajemy świat organizmów				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: I.4, IV.1, VI.6, VI.1, VI.7, VI.9				
opisuje trzy wybrane czynności życiowe organizmów (B); wyjaśnia pojęcia <i>organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy</i> (B); wyjaśnia pojęcia: <i>organizm samożywny, organizm cudzożywny</i> (B); wymienia, na podstawie ilustracji, charakterystyczne cechy drapieżników (B); układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); wymienia korzyści płynące z uprawy roślin w domu i w ogrodzie (A); podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka (B)	wymienia czynności życiowe organizmów (A); podaje nazwy królestw organizmów (A); podaje przykłady organizmów roślinożernych i mięsożernych (B); wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B); wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A); podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A)	opisuje hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); charakteryzuje czynności życiowe organizmów (C); opisuje cechy przedstawicieli poszczególnych królestw organizmów (B); przyporządkowuje podane organizmy do grup troficznych (samożywne, cudzożywne) (B); wymienia cechy roślinożerców (B); wymienia przedstawicieli pasożytów (B); wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (B); wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B)	opisuje sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (przykłady) (C)	uzasadnia potrzebę klasyfikacji organizmów (C); charakteryzuje wirusy (C); podaje przykłady pasożytnictwa w świecie roślin, grzybów, bakterii i protistów (B); podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); wymienia nazwy kilku roślin leczniczych uprawianych w domu lub w ogrodzie (B)
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: IV.1, IV.2, IV.3, IV.4, IV.5, IV.6, V.10				

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
wymienia składniki pokarmowe (A); opisuje znaczenie wody dla organizmu (B); wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie zmyć pokarm (B); uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C); podpisuje na schemacie elementy szkieletu oraz narządy układów: pokarmowego, krwionośnego, oddechowego, nerwowego, ruchu i rozrodczego (C); wymienia zasady higieny poznanych układów (A); na rysunku pokazuje narządy zmysłów (C); rozpoznaje na ilustracji komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); wyjaśnia pojęcie <i>zapłodnienie</i> (B); podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania (A); podaje przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w	podaje przykłady produktów spożywczych bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (B); opisuje rolę poszczególnych układów (B); wymienia trzy funkcje szkieletu (A); opisuje rolę poszczególnych narządów zmysłów (B) wyjaśnia pojęcie <i>ciąża</i> (B); wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (B); omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B)	opisuje rolę składników pokarmowych w organizmie (B); wyjaśnia pojęcie <i>trawienie</i> (B); opisuje drogę pokarmu w organizmie (B); proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D); opisuje budowę poszczególnych narządów układu oddechowego, pokarmowego, krwionośnego, rozrodczego, nerwowego oraz układu ruchu (B); rozróżnia rodzaje połączeń kości (C); podaje nazwy największych stawów występujących w organizmie człowieka (A); wskazuje na planszy elementy budowy oka i ucha (C); opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B)	wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B); wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (B); wyjaśnia, na czym polega współdziałanie układów: pokarmowego, oddechowego i krwionośnego (C); opisuje wymianę gazową zachodzącą w płucach (B); wymienia zadania mózgu (B); wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B); uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D); opisuje rozwój nowego organizmu (B)	opisuje rolę narządów wspomagających trawienie (B); wymienia czynniki, które mogą szkodliwie wpłynąć na funkcjonowanie wątroby lub trzustki (A); charakteryzuje rolę poszczególnych składników krwi (B); wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę (B);

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
okresie dojrzewania (B)				
Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: V.1, V.2, V.4, V.5, V.6, V.7, V.8, V.9, V.10				
wymienia zasady zdrowego stylu życia (A); wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych (A); wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A); wymienia numery telefonów alarmowych (A); wymienia zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób zakaźnych (B); podaje przykłady zjawisk pogodowych, które mogą stanowić zagrożenie (B); określa sposób postępowania po użądleniu (A); podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenie dla zdrowia (A); podaje	podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); podaje przykłady wycieczki czynnego i biernego (B); wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); opisuje przyczyny zatruc (B); opisuje zasady postępowania w czasie burzy (B); podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); opisuje zasady udzielania pierwszej pomocy w przypadku skaleczeń i otarć (C); podaje przykłady substancji, które mogą uzależniać (B); podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C); prezentuje właściwe zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); opisuje sposób pielęgnacji skóry ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B); wyjaśnia, czym są szczepionki (B); wymienia objawy zatruc pokarmowych ze szczególnym uwzględnieniem zatruc grzybami (B); uzasadnia celowość umieszczenia symboli na opakowaniach substancji niebezpiecznych (C); wyjaśnia, na czym polega palenie bierne (B); wymienia skutki przyjmowania narkotyków (B); uzasadnia konieczność zachowań asertywnych (D)	wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); opisuje skutki niewłaściwego odżywiania się (B); opisuje skutki niedoboru i nadmiernego spożycia poszczególnych składników pokarmowych (B); wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B); opisuje sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B); opisuje zasady postępowania w przypadku oparzeń (C); podaje przykłady dziko rosnących roślin trujących (D); wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B);	wyjaśnia istotę działania szczepionek (B); wyjaśnia, dlaczego należy rozsądnie korzystać z kąpeli słonecznych i solariów (B); wymienia sposoby pomocy osobom uzależnionym (B); podaje przykłady profilaktyki chorób nowotworowych (B)

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
przynajmniej dwa przykłady negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B); wyjaśnia, czym jest asertywność (B)				
Dział 6. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: II.3, II.4, II.5, II.6, II.7, II.8, VI.1, VI.2, VI.3, VI.4, VI.5, VII.1, VII.2, VII.3, VII.4, VII.5, VII.6, VII.7, VII.8				
wyjaśnia pojęcie <i>krajobraz</i> (B); wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (A); rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); wymienia nazwy grup skał (A); podaje przykłady wód słonych (B); wymienia trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); podaje przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B)	wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); podpisuje na rysunku elementy wzniesienia (C); podaje po jednym przykładzie skał należących do poszczególnych grup (B); wyjaśnia, czym jest próchnica (B); wyjaśnia pojęcia: <i>wody słodkie, wody słone</i> (B); wymienia rodzaje wód powierzchniowych (A); podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B); wyjaśnia czym są parki narodowe i pomniki przyrody (B); opisuje sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)	rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); opisuje cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B); opisuje wklęsłe formy terenu (B); opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C); opisuje zmiany w krajobrazie najbliższej okolicy wynikające z rozwoju rolnictwa lub przemysłu (C); wyjaśnia cel ochrony przyrody (B); wyjaśnia czym są rezerваты przyrody (B); wyjaśnia	klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); podpisuje na rysunku elementy doliny (B); opisuje proces powstawania i rolę gleby (B); opisuje, jak powstają bagna (B); charakteryzuje rodzaje wód płynących (B); podaje przykłady działalności człowieka w najbliższej okolicy, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B); wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości lub osiedla (D); wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C)	wymienia nazwy: najdłuższej rzeki, największego jeziora, największej głębokości oceanicznej (A); podaje przykłady pozytywnego i negatywnego wpływu rzek na życie i gospodarkę człowieka (B); wyjaśnia, w jakich warunkach powstają lodowce (B); podaje przykłady występowania lodowców na Ziemi (B)

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
		różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B)		
Dział 7. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie				
Treści nauczania (wymagania szczegółowe) z podstawy programowej: VI.5, VI.7, VI.11, VI.8, VI.7, VI.6, VI.13, VI.10				
wymienia przystosowania ryb do życia w wodzie (A); opisuje schemat rzeki, wymieniając: źródło, bieg górny, środkowy, dolny, ujście (C); podpisuje, np. na schematycznym rysunku, strefy życia w jeziorze (C); podaje przykłady organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (B); wymienia czynniki warunkujące życie na lądzie (A); opisuje przystosowania zwierząt do zmian temperatury (C); wpisuje na schemacie warstwy lasu (C); przyporządkowuje po dwa gatunki organizmów do poszczególnych warstw lasu (C); opisuje zasady zachowania się w lesie (B); rozpoznaje na ilustracji dwa drzewa iglaste i dwa drzewa	opisuje, popierając przykładami, przystosowania zwierząt do życia w wodzie (C); opisuje, popierając przykładami, przystosowania roślin do ruchu wody (C); podaje nazwy organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (B) podaje przykłady roślin strefy przybrzeżnej jeziora (A); wskazuje przystosowania roślin do ochrony przed niekorzystną (zbyt niską lub zbyt wysoką) temperaturą (C); wymienia nazwy przykładowych organizmów żyjących w poszczególnych warstwach lasu (B); porównuje wygląd igieł sosny i świerka (C);	wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); opisuje przystosowania organizmów żyjących w biegu górnym, środkowym i dolnym rzeki (C); charakteryzuje przystosowania roślinności strefy przybrzeżnej jeziora (B); charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków do życia w strefie przybrzeżnej (C); charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające przed utratą wody (C); opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (C); opisuje wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C);	porównuje świat roślin i zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C); wyjaśnia pojęcie <i>plankton</i> (B); układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C); charakteryzuje wymianę gazową u roślin (C); opisuje przystosowania roślin do wykorzystania światła (B); charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając czynniki abiotyczne oraz rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (D); podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (B); przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); uzasadnia, że łąka	opisuje przystosowania dwóch–trzech gatunków zwierząt lub roślin do życia w ekstremalnych warunkach lądowych (C); charakteryzuje bory, grądy, łągi i buczyny (C); wyjaśnia, czym jest walka biologiczna (B); wymienia korzyści i zagrożenia wynikające ze stosowania chemicznych środków zwalczających szkodniki (B)

Wymagania edukacyjne do działów – *Tajemnice przyrody*. Klasa 4

Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca). Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna). Uczeń:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra). Uczeń:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra). Uczeń:	Wymagania wykraczające (ocena celująca). Uczeń:
<p>liściaste (C); wyjaśnia znaczenie łąki dla ludzi (B); wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); podaje nazwy zbóż uprawianych na polach (A); podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); wymienia dwa szkodniki upraw polowych (A);</p>	<p>wymienia cechy łąki (B); wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); opisuje sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)</p>	<p>porównuje drzewa liściaste z iglastymi (C); rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste i pospolite drzewa liściaste (B) rozpoznaje pięć gatunków roślin występujących na łące (C); przedstawia, w formie łańcucha pokarmowego, proste zależności pokarmowe między poznanymi organizmami żyjącymi na łące (C); wyjaśnia, czym różnią się zboża ozime i jare (B); wymienia sprzymierzeńców człowieka w walce ze szkodnikami upraw polowych (B)</p>	<p>jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C); przykłady innych upraw niż zboża, warzywa, drzewa i krzewy owocowe, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B); przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C)</p>	